

Elly van Luijk-Van Reedt Dortland en Veerle Kleijntjens wisselen ervaringen uit over het feminisme van vroeger en nu.

Het feminisme: bestaat dat nog?

Is het feminisme passé of juist hip? Twee vrouwen - de een 95 jaar oud, de ander 23 jaar jong - over de stand van zaken.

DOOR JOKE KNOOP

'Feministen, bestaan die nog?' De uitroep van de fotografe spreekt boekdelen. Haar opdracht: fotografeer twee feministes: Elly van Luijk - Van Reedt Dortland (95) en Veerle Kleijntjens (23 jaar). De twee vrouwen noemen zich volmondig feminist. Tot blijde verrassing van Elly van Luijk: "Ik ben verbaasd dat Veerle zich feminist noemt. En ik ben blij dat zij zegt dat het feminisme opleeft. Ik dacht dat de vrouwenemancipatie stil stond."

Het mag menigeeen ontgaan, maar feminisme maakt een opmars. Vorig jaar verscheen in Nederland het F-boek, feminisme van nu in woord en beeld. Daarin vertellen jonge vrouwen over feminisme. Op het wereldwijde web zijn gelijke rechten voor vrouwen en mannen onderwerp van gesprek. Voortrekkers zijn popsterren. Beyoncé projecteert het woord Feminist in koeienletters op doek bij haar optredens.

Dit feminisme 4.0 is licht van toon. Er zijn geen pamfletten, geen programma's. Veerle Kleijntjens uit Tilburg is een feministe 4.0. "Het kenmerkende van het hedendaagse feminisme is dat er geen samenhang is. Het is individueel, niet alleen voor de hoogopgeleide blanke vrouw en speelt zich vooral af op social media."

"Was er een derde golf dan?", verwondert Elly van Luijk zich.

Van Luijk is een van de boegbeelden van de tweede feministische golf in Tilburg. Nog immer laat de 95-jarige haar stem horen tijdens openbare discussies. Dan gaat het over ongelijke verdeling van zorgtaken, over salarisverschillen tussen mannen en vrouwen, over te weinig vrouwen in topfuncties, over seksdiscriminatie. Dat doet een prangende vraag rijzen.

Het zijn dezelfde thema's als in de vorige eeuw. Heeft de tweede feministische golf nou niets veranderd?

Van Luijk: "Dat is niet waar. Weliswaar vinden mijn dochters soms dat ik erover op moet houden, maar zij teren wel op ons. Vrouwen zijn er op vooruitgegaan, ze kunnen vaker eigen keuzes maken." Kleijntjens: "Ik las laatst in een artikel dat aanstaande ouders zich voornemen om de taken thuis gelijk te verdelen. Drie maanden na de geboorte van hun eerste kind, blijkt dat vrouwen driekwart van het huishouden op zich nemen."

Stelling: van emancipatie kan niets terechtkomen zolang vrouwen in deeltijd blijven werken. Eigen schuld, dikke bult.

Van Luijk: "In zekere zin zijn vrouwen mede schuldig aan discriminatie. Vrouwen moeten beter uitdragen wat ze waard zijn. Waarom doen ze dat niet? Een vrouw vraagt zich af of ze het wel kan. Mannen hebben dat niet, die kunnen alles. Ik vind het raar dat moeders bijna allemaal in deeltijd werken. Economische zelfstandigheid is zo belangrijk. Ga beiden vier dagen werken."

Kleijntjens: "Ik wil graag full-time werken en in deeltijd als ik kinderen heb. Maar eigenlijk ben ik er niet zo mee bezig. Vrouwen en ook mannen van mijn leeftijd zijn bang om niet aan het werk te komen. We zijn pessimistisch. Wel of niet economisch zelfstandig maakt niet zo veel uit. Wij leggen ons daar nog niet op vast." Van Luijk: "Daar schrik ik van. Probeer die instelling opzij te zetten. Met drie dagen werken ben je niet economisch zelfstandig. Uitgangspunt zou moeten zijn dat je voor jezelf kunt zorgen, uit-af. Je moet denken: dat ga ik doen."

Stelling: vrouwenemancipatie in ons land is klaar.

Van Luijk: "Absoluut niet. Vrouwen krijgen niet hetzelfde betaald als mannen in dezelfde functie. Vrouwen hebben nog steeds meer zorgtaken. Er zijn te weinig vrouwen in de top. Het vrouwenquotum gaat weer niet door. De fractievoorzitters in de Tweede Kamer zijn allemaal mannen." Kleijntjens: "En de lasten van de participatiemaatschappij komen op de schouders van vrouwen, want zij zijn meestal de mantelzorgers. De rol van de mannen is niet veranderd terwijl de vrouwen wel meer zijn gaan werken. Er is discussie over genderrollen: wat is specifiek mannelijk/vrouwelijk? Jongens hebben ook last van genderrollen. De Action Man is net zo erg als Barbie; hij is gespierd en groot en daar moeten jongens ook maar aan voldoen. Dan is er het seksueel geweld tegen vrouwen. Dat wordt nu uitgemeten tegen vluchtelingen, maar het meeste seksueel geweld komt van bekenden." Van Luijk: "De Blijf van Mijn Lijf Huizen bestaan omdat ook Nederlandse mannen hun ding niet in de broek houden!"

Maartje Meijs, promovenda bij de universiteit in Tilburg, stelt in haar proefschrift dat vrouwen zich geen feminist willen noemen. Bezwaren: feministen zijn koude vrouwen, jongeren willen niet bij een groep horen. Onafhankelijkheid en voor jezelf opkomen, zijn belangrijker.

Kleijntjens: "Er zijn zoveel verschillende vrouwen. Veel vrouwen willen zich niet feminist noemen. Er bestaat een verkeerd beeld over activisme." Van Luijk: "In onze tijd keken mannen je er op aan als je je feminist noemde. Is dat nog zo?"

Kleijntjens: "Jongens beginnen over bh verbrandingen en Dolle Mina's. Dat kan ik nog wel grappig vinden. Maar als je op de barricaden gaat, word je als koude vrouw gezien. Ik zie mezelf niet als kil en koud."

Van Luijk: "Als een vrouw op een felle manier voor zichzelf kiest, is ze een bitch. Ik ben vaak een bitch. Ook onder ouderen is feminisme geen gespreksonderwerp. De vrouwen hier (serviceflat Duynsberg) denken anders. Dan houd ik me maar in. Bijvoorbeeld het oppassen. Zij zetten alles opzij voor kinderen en kleinkinderen. Ik zeg nee als hun bezoek me niet uitkomt. Als je niet altijd voor je kinderen klaarstaat, ben je geen goede moeder. Zo blijf je zorgen tot de eeuwigheid."

Stelling: vrije keuze betekent ook dat een vrouw een betaalde baan kan weigeren en kiest voor thuis.

Van Luijk: "Dat is mijn grote dilemma. Ik ben in 1946 drie maanden voor mijn examen gestopt met de verpleegstersopleiding, want ik ging trouwen en lekker kindertjes krijgen. Nu zeg ik: belachelijk. Toch heb ik me nooit beklemd gevoeld. Pas bij mijn eerste bestuursfunctie bij gezinszorg besepte ik dat mannen en vrouwen niet gelijk worden behandeld. Gezinsverzorgsters hadden geen pensioen. Waar ik moeite mee heb, is als hoogopgeleide vrouwen kiezen voor thuis blijven. Je beperkt je tot je gezin terwijl je zo waardevol kunt zijn voor de samenleving. Anderzijds zie ik dat mijn kleindochter het zo druk heeft met een volledige baan en twee kinderen." Kleijntjens: "Je kunt iemand niet verplichten tot een fulltime baan. Ik wil ook kinderen en er voor zorgen. Vrije keuze? Opvallend veel vrouwen kiezen voor minder werken, ook omdat hun man meer verdient. Mannen staan niet voor die keuze. Dan klopt er iets niet."

Van Luijk: 'Weliswaar vinden mijn dochters soms dat ik erover op moet houden, maar zij teren wel op ons'

Kleijntjens: 'Veel vrouwen willen zich niet feminist noemen. Er bestaat een verkeerd beeld over activisme'

Van Luijk en Kleijntjens

Veerle Kleijntjens (23) loopt stage bij het stedelijk emancipatiebureau Feniks in Tilburg. Ze volgt twee HBO-studies: journalistiek, maatschappelijk werk en dienstverlening.

Elly van Luijk - Van Reedt Dortland bekleedde vanaf 1955 tot 2007 tal van bestuursfuncties in welzijns- en vrouwenorganisaties. Ze was van 1983 tot 1993 gemeenteraadslid in Tilburg voor D66.

In 1988 was ze de eerste vrouw die de Emancipatieprijs van de gemeente Tilburg kreeg.

Andere onderscheidingen: Ridder in de orde van Oranje Nassau en de gouden speld van de gemeente.

Feministische golven

Eerste golf: eind 19e eeuw, strijd om vrouwenkiesrecht.

Tweede golf: gelijke seksuele en financiële vrijheid. Grote thema's: gelijke kansen opleiding en arbeid gelijke beloning, recht op abortus, verkrachting binnen huwelijk strafbaar.

Derde golf is diffuser. Powerfeminisme tegen slachtofferschap, migrantenvrouwen, moslima's, emancipatie ouderschap met grotere rol vader. Ander thema: veronderstelde vrouwelijke uiterlijk.

Vierde golf: discussie over ongelijkheid, buitenlandse vrouwen, genderrollen. Is intersectioneel: niet alleen voor hoogopgeleide blanke vrouwen.